

Notatka służbowa

W dniu 24 lipca 2013 r. przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji wziął udział w seminarium zorganizowanym przez Helsińską Fundcję Praw Człowieka pt. „Jak zapewnić należyłą kontrolę umieszczania osób ubezwłasnowolnionych w domach opieki społecznej? Implementacja wyroku Kędzior przeciwko Polsce”.

Podczas pierwszej części seminarium omówiono dwie kwestie: kierowanie osób ubezwłasnowolnionych do domów pomocy społecznej oraz bezpodstawne ograniczanie mieszkańcom DPSów ich konstytucyjnych praw.

Wnioski wynikające z prowadzonych dyskusji:

1. Osoba ubezwłasnowolniona nie może zostać umieszczona w DPS wyłącznie na wniosek opiekuna prawnego. Zgodnie z art. 156 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we **wszelkich ważniejszych sprawach**, które dotyczą osoby lub jej majątku. W związku z powyższym, opiekun prawny musi wystąpić do sądu o zezwolenie umieszczenia swojego podopiecznego w domu pomocy społecznej. (patrz: wyrok Kędzior przeciwko Polsce)

Dla KMP: podczas wizytacji, analizując akta osobowe mieszkańców należy zwracać uwagę, czy osoby ubezwłasnowolnione zostały umieszczone na wniosek sądu/za zgodą sądu. Jeśli nie, zostały bezprawnie pozbawione wolności.

2. Badania aktowe spraw sądowych o umieszczenie w domu pomocy społecznej bez zgody, prowadzone przez prof. Garodocką wykazały niekompetencje oraz brak wrażliwości sędziów orzekających w badanych sprawach np.:
 - na 427 badanych spraw, tylko w 105 przypadkach sędzia widział osobę zgłoszoną we wniosku o umieszczeniu w dps,
 - tylko w jednym okręgu (na 45 badanych) sąd przydzielał adwokta z urzędu osobom, o których umieszczenie w DPS wnioskowano,

- w 31 sprawach sędziowie nie powołali biegłych.¹

3. Badania dr Krzysztofa Kurowskiego dotyczące zgodności regulaminów w DPS z rozdziałem III Konstytucji RP wykazały wiele nieprawidłowości np. przymusowe umieszczenie w DPS interpretowane jako zakaz samodzielnego wychodzenia poza dom.²
4. Należy dążyć do zapewnienia odpowiedniej opieki, wsparcia, edukacji, aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie w środowisku otwartym. Wg Krystyny Mrugalskiej nawet osoby z głębokim upośledzeniem są w stanie funkcjonować w środowisku otwartym, przy zapewnieniu odpowiedniego wsparcia.

Pozostałe dylematy i stwierdzenia, które mogą posłużyć do dalszych rozważań:

- Wyższość prawa do samostanowienia nad prawem do życia.
- Kto ponosi odpowiedzialność za utartę zdrowia/śmierć mieszkańca DPS przebywającego na „przepustce”? Zdaniem panelistów, jeśli osoba jest zdolna do oceny ryzyka, które podejmuje wychodząc z DPS, w razie wypadku pracownicy DPS nie powinni być pociągani do odpowiedzialności.
- DPS jako instytucja totalitarna – zdaniem Jacka Kowalczyka dyrektora Stowarzyszenia Samorządowych Ośrodków Pomocy Społecznej „FORUM”, niezależnie od tego jakbyśmy się starali poprawić funkcjonowanie domów pomocy społecznej to w kontekście prawa do samostanowienia zawsze będą „ułomne”.
- Zdaniem przedstawiciela Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w domach pomocy społecznej powinny być umieszczane wyłącznie osoby wymagające całodobowej opieki (temu służyła reforma ustawy o pomocy społecznej przeprowadzona w 2004 r.).
- Modelowy system pomocy społecznej zakłada tworzenie placówek do 10 osób.

Opr. Karolina Goral

¹ Powyższe badania zostały przedstawione w publikacji *Problematyka umieszczania osób chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo w domach pomocy społecznej (w kontekście gwarancji procesowych)*.

² Zostały one dokładnie opisane w notatce *Kwestie na które należy zwrócić uwagę przy kontrolach w DPS*, przesłanej do wszystkich członków KMP w dniu 25 lipca 2013 r. przez M. Mazura.